

LINCA - knihovní informační síť AV ČR

Dr. Jan Hartman,
Knihovna AV ČR

Vážené dámy, vážení pánové,

Jsem velmi rád, že už včera představil pan inženýr Svoboda projekty CASLIN a CASLIN Plus tak vyčerpávajícím způsobem: jednak bych to lépe nedokázal, jednak mi ušetřil značnou část času, který mám vymezen na představení projektu LINCA, tedy Library Information Network in Czech Academy, jak zní oficiální název projektu, který je nedílnou součástí obou už zmíněných projektů.

V době, kdy se jednalo o projektu CASLIN, stála tehdejší ČSAV před bolestným a nesnadným úkolem, jak zefektivnit svoji činnost, jak omezit výdaje na vědu a výzkum a jak také v této souvislosti reorganizovat tehdejší Základní knihovnu - Ústředí vědeckých informací. Že to by úkol nesnadný, vyplývá třeba jen z faktu, že v určité etapě převládal názor, zda by nebylo lepší knihovnu zrušit a ponechat zcela na ústavech, aby si zajišťovaly samy péči o informační prameny.

Z těchto diskusí vyšla pak nová koncepce Knihovny AV ČR jako útvaru, který se bude zabývat především doplňováním centrálních fondů, ale bude také nadále sloužit jako centrum pro nákup literatury, přičemž ústavní knihovny mají vyšší podíl samostatnosti i odpovědnosti za tuto činnost.

Personální stav Knihovny byl podstatně snížen a bylo tedy jasné, že do budoucna nebude Knihovna schopna poskytovat čtenářům služby klasickým způsobem na odpovídající úrovni.

Ve velmi skromných podmínkách se začal realizovat projekt automatizace Knihovny na základě všeobecně známého systému ISIS s vědomím, že to není řešení ideální a také zdaleka ne konečné.

V té době jsme měli možnost seznámit se s projektem CASLIN a uvažovali jsme o tom, jakou formou bychom mohli předložit návrh na získání podpory Mellonovy nadace pro automatizaci Knihovny AV ČR. V diskusi s profesorem Lasseem, reprezentantem Mellon Foundation bylo pak dohodnuto, že místo původně námi uvažovaného projektu na automatizaci jen samotné Knihovny AV ČR předložíme projekt na komplexní řešení elektronizace celé sítě knihoven AV ČR.

Jaký je tedy současný stav: V AV ČR pracuje v současnosti asi 60 ústavů nejrůznějšího zaměření s velmi heterogenními fondy s různou výší stavu fondů a na velmi různé úrovni automatizace provozu.

Asi 40 ústavů je umístěno v Praze, ostatní v dalších, většinou velkých městech ČR.

V první etapě projektu LINCA, který byl v březnu t.r. Mellonovou nadací přijat, počítáme s automatizací KNAV a pražských knihoven a středisek vědeckých informací, v etapě druhé pak, mimo jiné též s využitím projektu CASLIN Plus, s připojením pracovišť v Brně, Budějovicích, Olomouci a Ostravě.

Projekt LINCA, na který Mellonova nadace Knihovně AV ČR přikla částku 350.000 US\$, předpokládá během tří let vybudovat v AV ČR následující:

V samotné knihovně postavit moderní, vysoce výkonnou datovou síť s perspektivou nejméně na 10 let, vybavit jednotlivá pracoviště odpovídajícím hardware i software, vybudovat souborný katalog s přístupem čtenářů on line i via Internet, zaškolit pracovníky Knihovny v používání nové technologie a konečně provést retrokonverzi stávajících lístkových katalogů.

V knihovnách ústavů připojit prostřednictvím Internetu terminály k soubornému katalogu AV ČR, který začne vznikat jednak tím, že v budoucnu všechny knihovny AV ČR přejdou na elektronickou katalogizaci podle pravidel AACR2 do formátu UNIMARC, jednak tím, že jednotlivé knihovny provedou retrokonverzi svých vybraných fondů do elektronické podoby a to v individuálně dohodnutých termínech a rozsahu fondů tak, jak jim to dovolí jak personální, tak i finanční podmínky.

Pro zajištění těchto podmínek vyškolí Knihovna AV ČR knihovníky jednotlivých ústavů, ujme se i metodického řízení retrokonverze katalogů, ale především Předsednictvo AV ČR přislíbilo k tomu účelu poskytnout finanční podporu projektu LINCA ve výši, odpovídající příspěvku Mellonovy nadace.

Takto navržený projekt nebude samozřejmě bezproblémovou záležitostí. Již dnes se ukazuje, že řada pracovníků, zejména těch strašších, nechce, nebo nemůže na automatizaci spolupracovat a raději z knihoven odchází. Nalézt za současných platových podmínek odpovídající náhradu je leckdy svízelné, to ale není výhradní problém takovýchto výrazných změn.

Je samozřejmé, že ve chvíli, kdy je ve hře tak vysoká částka peněz, věnovaných na projekt, jehož podoba může mít řadu nuancí, je nutná naprostá transparence všech jednání a postupů, kterými bude projekt realizován.

Z tohoto důvodu byla ustavena Správní rada projektu LINCA, v jejímž čele stojí předseda Akademie věd České republiky, pan profesor Zahradník, a členy jsou jednak pracovníci jednotlivých zúčastněných pracovišť Akademie, jednak významní odborníci mimoakademičtí. Členové Správní rady budou obměňováni ve tříletém cyklu tak, že se vždy vymění jedna třetina členů. Obdobným způsobem byla navržena nezávislá Komise pro výběrové řízení, jejímiž členy jsou jak odborníci z Akademie, tak i odborníci mimoakademičtí. V průběhu realizace řídí projekt Direktorium, jehož členem je i zástupce Mellonovy nadace, profesor Andrew Lass. Jemu také přísluší konečná kontrola účtů a souhlas s jejich proplácením. Vlastní finanční platby z částky, přiznané nám nadací, jsou poukazovány z USA přímo dodavatelům, bez toho, aby bylo účtováno clo nebo DPH.

Direktorium pak předkládá Správní radě nejméně dvakrát ročně zprávu o činnosti.

Předpokladem pro napojení knihoven ústavů AV ČR do souborného katalogu AV ČR a později i do souborného katalogu sítě knihoven ČR je možnost komunikace prostřednictvím Internetu. Akademie věd je si toho vědoma, je si vědoma i toho, že bez tohoto vysoce progresivního spojového prostředku nebudou mít vědci v budoucnosti šanci získávat jakékoli další informace, ani by neměli v ruce vysoce výkonný nástroj pro vzájemnou komunikaci. Pro propojení jednotlivých ústavů, včetně Knihovny AV ČR byla pro letošní roku uvolněna částka okolo 18 milionů Kč s využitím sítě PASNET, respektive snad i PRAGONET tak, aby během tří let byly všechny rozhodující aglomerace pracovišť AV propojeny prostřednictvím skleněného vlákna a všechny další ústavy alespoň prostřednictvím dobře fungující metalické linky.

Výrazným problémem, jak naplnit souborný katalog údaji z katalogů lístkových, je retrokonverze těchto katalogů. Tu lze provést různým způsobem, od klasického přepisu "s knihou v ruce" až po konverzi tak říkajíc "na klíč", zadanou odborné firmě. Knihovny AV se budou částečně podílet na programu RETROCON, který byl za našeho přispění vytvořen firmou Comdat a Národní knihovnou a doufáme, že se nám za přijatelných finančních podmínek i v dostatečně krátkém časovém období podaří i tuto otázku vyřešit.

Souborný katalog, který do roku 2000 takto vznikne, přispěje do společného katalogu necelými 2 miliony záznamů.

Zcela úmyslně jsem se nezmínil o vybírání hardware a software, výběrové řízení nebylo ještě otevřeno. Předpokládáme, že software bude stejný, jaký použila Národní knihovna, už jenom proto, že řada dalších významných knihoven si Aleph také vybrala, ale jak jsem řekl, výběr nezačal a nechci předbíhat událostem.

Doufám, že na dalším setkání Vám budeme moci sdělit více podrobností, prosím Vás, držte nám palce!

Děkuji za pozornost.